

ASPECTE PRIVIND CONDIȚIILE INTRĂRII ROMÂNIEI ÎN
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ȘI CAMPANIA DIN ANUL 1916

VALENTIN MOTREANU*

Perioada de neutralitate, armată sau de „expectativă cu apărarea frontierelor” (21 iulie/3 august 1914-14/27 august 1916), în care s-a aflat România în primii doi ani ai războiului mondial, a fost o perioadă de febrilă activitate politică și diplomatică pentru a angaja țara de partea acelor forțe care să-i garanteze sprijinirea și îndeplinirea dezideratului unității naționale, în condițiile în care să fie diminuate, pe cât posibil, situațiile neprevăzute, cu consecințe grave, periculoase pentru viitorul statului.

Neutralitatea, adoptată în ședința Consiliului de Coroană, la Castelul Peleş din Sinaia (21 iulie/4 august 1914), nu putea fi decât o soluție conjuncturală pentru România, care nutrea convingerea că războiul recent declanșat constituia evenimentul în urma căruia putea și trebuia să fie realizată unitatea sa național-statală.

Fraza de sfârșit a discursului premierului român, în cadrul ședinței, nu lăsa loc nici unei alte interpretări asupra acestei realități subînțelese: „Războiul va fi probabil lung - concluziona șeful executivului de la București - vom avea prilejul să ne mai spunem cuvântul”¹.

După primii doi ani de război, puterile Antantei își dăduseră seama de neajunsurile lipsei de directive, unitate și de coordonare ale eforturilor lor. O importantă schimbare se petrecuse în înaltul comandament rus, Marele duce Nicolae, generalisimul armatelor rusești, fusese ridicat de la comanda sa și trimis în Caucaz. Comanda nominală a armatelor rusești fusese luată de țarul Nicolae, având ca șef, al Marelui Stat Major pe generalul Alekseev. Noul comandant al armatelor rusești, avea alte concepții și privea situația din Peninsula Balcanică, precum și rolul și posibilitățile României, cu ochi mai realiști decât până acum.

În ipoteza unei cooperări militare cu România, generalul Alekseev declara că, din cauza dificultăților de transport pe căile ferate, nu-i este cu putință

* Muzeul Județean Argeș, Pitești.

¹ Vasile Popa, *Acum ori niciodată*, Document, an IV, nr. 2-4/2001, p. 6.

să trimită forțe rusești la Dunăre. Răsturnând situațiile politice și militare, șeful Statului Major rus se declara dispus să susțină eventual România, trimițând o armată rusă de 10 divizii (100.000 oameni) în Bucovina, spre a întări aripa stângă a propriului front și a amenința flancul drept austro-german, într-o ofensivă generală rusă pe frontul de Est.

La 2 martie 1916, președintele Republicii franceze telegrafia direct Țarului, încercând să demonstreze importanța capitală pe care o prezenta pentru aliați intrarea României în acțiune și ruga pe țar să întrebuițeze toată autoritatea lui pentru ca planurile cooperării militare româno-ruse să se stabilească după dorința românilor³. Era semnalul noilor tratative ale anului 1916.

La 4/17 august 1916 între România pe de o parte și Rusia, Franța, Anglia și Italia pe de altă parte, s-a încheiat un tratat politic și o convenție militară.

Încă de la declanșarea acțiunilor militare pe frontul român, trupele ruse trebuiau să fie angajate în mod hotărât alături de armata română, în efortul comun de realizare a scopului - înfrângerea Puterilor Centrale. Însă din primele săptămâni ale acțiunilor militare pe frontul din Dobrogea, ieșea în evidență că aliatul de la răsărit nu era dispus să-și sacrifice forțele pentru cauza românilor, un succes al acestora nefiind dorit².

Atunci când a fost nevoie de un sprijin rapid și eficient, din partea trupelor ruse, acesta nu a venit sau a fost tardiv.

La începutul ultimei decade a lunii august 1916, generalul Basarabescu a primit ordinul să execute imediat cu divizia sa o puternică ofensivă și să înainteze în marș forțat spre Turtucaia. Acțiunea generalului Basarabescu se bizaia și pe sprijinul diviziei generalului rus Zaiancikovski, care însă, fie din inerție, fie din rea-voință, fie din cauza imposibilități tehnice de a executa ordinul³, n-a intervenit³. Firește că aceasta nu a fost singura cauză a dezastrului de la Turtucaia.

Observând situația de pe frontul românesc, Mackensen și-a dat seama că are în fața lui forțe militare puțin numeroase și fără armament modern. El a înțeles și că Rusia nu manifesta mare interes pentru apărarea Dobrogei și că armatele ei aveau un comandant slab, care nu știa să realizeze coeziunea conducerii trupelor în luptă.

La 19 octombrie/1 noiembrie generalul Iliescu ordona să se expună următoarele considerații șefului Statului Major Imperial: „Din textul și spiritul Convenției Militare reiese că Comandamentul trupelor aliate care cooperează pe teritoriul român revine Majestății Sale Regelui. Aceste prevederi ale Convenției au fost stabilite nu numai ca o chestiune de deferență pentru persoana Majestății

² Gh. Buzatu, Valeriu Florin Dobrinescu, Horia Dumitrescu (coord.), *România și primul război mondial*, Muzeul Vrancei, Edit. Empro, Focșani, 1998, p. 143.

³ Ion M. Oprea, *România și Imperiul Rus 1900-1924*, vol. I, Edit. Albatros, București, 1998, p. 104.

Sale, ci mai ales din necesități operative, care continuă a exista și acum, de aceea insistăm asupra acestui punct. În adevăr, întreg dispozitivul forțelor noastre, jocul rezervelor precum și orice plan de acțiune pentru viitor, nu se vor face decât printr-o coordonare perfectă [...] cu armatele ruse din Moldova și din Dobrogea. Legătura numai prin Marile Cartiere Generale rus și român ne este îndestulătoare pentru asigurarea unei perfecte coordonări. Conformația geografică arată altminterea că pe frontul nostru carpatin trebuie să existe un singur și unic comandament și că acesta nu se va putea exercita în bune condițiuni dacă nu se va putea dirija și acțiunea armatei care-i va asigura spatele (Armata din Dobrogea). Orice altă soluție pentru comanda Armatei din Dobrogea va îngreuna cooperarea pentru motivele arătate mai sus și va face a se pierde mult timp pentru luarea fiecărei dispoziții de detaliu”⁴.

Din prima săptămână a lunii septembrie 1916 s-a observat că „în timp ce Armata de Nord română înainta în munții Călimanului, trupele ruse care atacau spre Vatra Dornei nu înaintau deloc”⁵.

Ineficiența trupelor ruse se observă și din telegrama Șefului Statului Major, generalul Iliescu, adresată generalului Coandă pentru a o înmâna Statului Major Imperial: „Trupele noastre luptă în munții Călimanului de la 4 septembrie cum a fost convenit dar rușii după câteva atacuri n-au mai mișcat. Suntem nevoiți a lua din Dobrogea 2-3 divizii”⁶.

Faptul că la 4 decembrie 1916 erau deja elaborate de către partea rusă studii, în mai multe variante, referitoare la forțele și mijloacele armatei române care urmau să fie cantonate pe teritoriul Rusiei, evidențiază existența unui plan bine pus în privința luării sub control a teritoriului românesc dintre Carpații Orientali și Prut. În baza studiilor efectuate de comandamentul Regiunii militare Odessa la 20 decembrie 1916, ministrul Rusiei în România, generalul Mosolov, a adresat guvernului român un document oficial, care conținea punctul de vedere al Petrogradului în privința evacuării armatei noastre dincolo de Nistru.

Proiectul rusesc prevedea evacuarea și concentrarea provizorie a 300.000 recruți din armata română în districtul militar Odessa. Ulterior, dintre aceștia, 185.000 trebuiau să rămână definitiv la Odessa, iar ceilalți 115.000 urmau a fi trimiși la est de acest district⁷.

Moldova a rămas singurul teritoriu neocupat Aici s-au retras armata, familia regală, guvernul. Parlamentul. Campania începută la mijlocul lunii august s-a încheiat cu o înfrângere de proporții.

⁴ Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.), fond Marele Cartier General, dosar nr. 169, f. 208.

⁵ Ion M. Oprea, op. cit., p. 108.

⁶ A.M.R., fond Marele Cartier General, dosar nr. 169, f. 46.

⁷ A.M.R., fond Marele Cartier General, dosar nr. 1037, f. 24.

Cauzele sunt complexe și dintre ele amintim: nepregătirea armatei și a țării pentru război; momentul intrării în acțiune, care nu a fost favorabil din punct de vedere militar; lupta pe două fronturi; neîndeplinirea de către aliați a angajamentelor asumate; atitudinea ciudată a armatei ruse, care în câteva cazuri nu a dat ajutorul necesar; greșelile comandamentului român etc.

SOME ISSUES REGARDING TO THE ENTERING
OF ROMANIAN ARMY IN THE FIRST WORLD WAR
AND THE WAR CAMPAIGN OF 1916

The article deals with the conditions of Romania's entry into the First World War and the campaign conducted by the Romanian Army in the second half of 1916.

This year, Romania had entered the Great War completely unprepared.

Although a political and military convention had been signed with Russia, our allies did not always give the necessary support on the battlefields.